

EMLÉKEK SZÁLLÁSI ÁRPÁDRÓL

2012. november 30-án a III. Vaszary Nap rendezvényét prof. dr. Szállási Árpád emlékének szenteltük. Ezen az eseményen Lampé László professzor úr nem tudott személyesen részt venni, de az alábbi írást küldet el, melyet Horányi László színművész olvasott fel.

Kedves Piroska, tisztelt családtagok, tisztelt ünneplő közönség!

Sok évtizedes barátság engedi meg, hogy emlékezzek kedves barátomra Árpádra, az orvostörténelem egyik legkiválóbb hazai szakértőjére és művelőjére, a Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum tanárára, az egyetemen az orvostörténeti oktatás újkori megalapozójára.

Kapcsolatunk az egyetemi évekig nyúlik vissza, noha nem voltunk évfolyamtársak. A kölcsönös szimpátia hamar barátsággá nemesedett. Ugyanabban a kollégiumban laktunk medikus-, jogász és bölcsész hallgatók, és nap mint nap találkoztunk. Árpádot, az eleven észjárású, mozgékony fiút a többi évfolyam tagjai is hamar megismerték. Tudták róla, hogy kitűnő tanuló, általános és irodalmi műveltsége a magyar szakos bölcsészhallgatók között is kiemelkedő.

Középiskolai tanárai magyar – francia – történelem szakos bölcsészi pályát ajánlottak. Egyik tanára kérdezte, miért nem a bölcsészkart választotta. „Ahol Németh Lászlóról hallgatnom kell, Illés Béláról pedig beszélni kell, ott nem tudnék bölcsészkedni”- volt a válasz. - Majdnem véletlen folytán került az orvosi egyetemre Debrecenben. Választását nem bánta meg, az egyetemen, mint eminens tanuló igyekezettel készült az orvosi hivatásra. Emellett folyamatosan kacsingatott a bölcsészet egyes területei felé. Rendszeresen hallgatta id. Hankiss János, Juhász Géza, Koczogh Ákos, Kardos Pál előadásait. A megtermékenyítő hatás több publikációhoz vezetett már azokban az években, pl. a már akkor is tekintélyes Alföld c. folyóiratban.

A kisebb-nagyobb közösségekben alig tudtunk olyan verset említeni, amelyet Árpád nem ismert és persze részben vagy egészében el is tudott mondani vagy inkább mély átéléssel szavalni. A költők, írók, művészek és neves orvosok, különösen az orvos-írók tankönyvekből ismert életrajzát mindig ki tudta egészíteni érdekes, fontos részletekkel. Amikor hallgatótársai, oktatói, professzorai előtt megszólalt, arra oda kellett figyelni, mert mondandója mindig érdekes, kivételesen jelentős volt.

Az egyetem befejezése után szeretett volna orvos-történelemmel foglalkozni, de mivel ilyen tanszék ekkor nem volt, rövid időre a „Nobel-díjas szintű” Jeney Endre professzor mellett kapott állást a Közegészségtani Intézetben, majd a kitűnő gyermekgyógyász, humánumban és empátiában példamutató Buda Károly főorvos munkatársa lett Debrecenben. Tőle nemcsak a szakma alapvető ismereteit sajátította el, de emberként is sokat tanult orvosi magatartásból. Ezután falusi és család orvosi tevékenység következett Szatmárban, Kesztlőcön, majd

Esztergomban. „Mintha az Isten is falusi orvosnak teremtett volna” írja egy riportjában, a Kesztölcön töltött esztendőkről.

Közben egyre elmélyültebben foglalkozott orvostörténelemmel, irodalommal és szenvedélyesen gyűjtötte a könyveket, kiadványokat, sorozatokat, ritkaságokat és emellett a numizmatikai alkotásokat. Néhány éve már az ország egyik legnagyobb és legszínvonalasabb orvostörténeti és kultúrtörténeti könyvtárával rendelkezett, amit védetté nyilvánítottak. Egyik levelében (1995. június 28) büszkén számol be arról hogy miután a lakásukban és a garázsban egyetlen további könyv sem férne el, vett egy másik lakást a könyvek számára.

Szívesen tanulmányozta és kutatta a magyar szülészet történetét. Ezt az érdeklődését kihasználva felkértük több előadásra a szülészeti továbbképző programunk keretében, majd 1994-ben a Debrecenben rendezett Nőgyógyász Nagygyűlésen referátum tartására. Ezekre felfigyeltek az egyetem akkori vezetői is és elhatározták az orvostörténet oktatásának bevezetését speciál kollégiumként, majd alternatív tárgyként, s ennek megszervezésével, irányításával Szállási Árpádot bízták meg. Ezzel életének egyik dédelgetett álma valósult meg és hihetetlen lelkesedéssel fogott hozzá a szervezéshez, készült az előadásokra.

Az előadásokat néhány kivételtől eltekintve ő tartotta. Kezdetben közel száz, hamarosan 200- 300 hallgatója volt szuggesztív előadásainak. A medikusok többsége szakdolgozatot is írt, néhányan elkötelezett hívei lettek az orvostörténelemnek. Előadásainak szellemiségét jól tükrözi az a szélsőségektől mentes hazafiságot tükröző véleménye, miszerint „ez a kis ország nekünk a hazánk és nem működési területünk. Többször idézi Goethe véleményér: Die Geschichte einer Wissenschaft ist die Wissenschaft selbst.

Éveken át egy másik tervét, Debrecenben orvostörténeti múzeum létrehozását is több fórumon javasolta. Amikor ennek lehetőségei kialakultak a Kenézy villában illetve könyvtárban, lelkesen kapcsolódott be a szervezésbe, a tárgyak gyűjtésébe és a múzeum berendezésébe. Minden alkalommal, amikor Debrecenben járt előadás vagy egyéb ok miatt, nem mulasztotta el a tervezett, majd a már megvalósult múzeum meglátogatását és a helyi vezetővel, Dr. Kapusz Nándorral a tennivalók felmérését. Számtalan ötlettel, saját eszközzel, műszerrel, fotóval, éremmel és ezernél több (!) könyvvel ajándékozta meg és gazdagította a múzeumot. A bejáratnál elhelyezett fotója kifejezi azok köszönetét és háláját, akik a Múzeumot létrehozták. Bármerre vetette a sors, mindig élénk figyelemmel követte Debrecen, és az egyetem életét eseményeit. Legjobb ismerője volt a korábbi és a jelenlegi oktatóknak, professzoroknak, eseményeknek. A Debreceni Orvosképzés Nagy Alakjai sorozat 27 kötetéből négynek volt szerzője.

Visszatérve személyes kapcsolatunkra, meg kell említeni több örömteli, sikeres együttműködésünket.

Amióta az orvostörténeti előadásokat tartotta, az én dolgozószobám volt a vendégszobája. Az előadásokat késődélután tartotta, és amikor megérkezett, a szobámban megpihent, összeszedte gondolatait, majd az előadás után ide tért vissza. Az előadása után gyakran volt vacsoravendége több barátjának és persze köztük nekünk is. Egy-két pohár vörösbor előhozta számtalan színes anekdotáját. Szóba hozta szülőfaluját, Nagyecsedet, Rákóczit, szűkebb családját, szeretett feleségét Piroskát, két tehetséges fiát, az unokákat és természetesen az orvostudomány haladásának jeles eseményeit.

Másnap reggel hazautazása előtt egy-két órát beszélgettünk, s ezekhez az eszmecserékhez mindketten ragaszkodtunk. Újból és újból megcsodáltam lexikális tudását, kivételes memóriáját. Tőlem még nem a vonathoz távozott, hanem előbb az újonnan kialakuló múzeumba, a Könyvtárba és/vagy az antikváriumba.

Voltak maradandó értéket képviselő munkáink is. A már említett Nőgyógyász Nagygyűlésre faximile kiadásban megjelentettük Weszprémi István Bábamesterségre tanító könyvét, amelyhez Árpád értékes bevezető tanulmányt írt. Ugyanezen a kongresszuson Magyar szülészek érmeiken címmel kiállítást rendeztünk Váradi István közreműködésével. Numizmatikai közös érdeklődésünk

terméke a Medicina in Nummis Debreceniensis két kiadása. Az első magyar, német és angol nyelven, a második magyarul és angolul. A kötet sikerét bizonyítja, hogy a szervezők kivitték a Frankfurti Nemzetközi Könyvvásárra és ott az előkelő első sorba helyezték. Szintén erre a Nagygyűlésre állítottuk össze a Százéves a Magyar Nőorvos Társaság c. kötetet. Legutóbbi közös munkánk Batár István kollégám együttműködésével A Magyar Szülészet - Nőgyógyászat Története (Medicina, Budapest, 2009) kötet.

Szólnom kell még arról is, hogy az utóbbi tíz évben – javaslatomra - az Orvosi Hetilap Horus rovatának a vezetésével bízták meg. Irányításával a rovatot jellemezte az értékes közlemények sokasága, ezek nem kis hányadát maga Szállási Árpád írta. Számon tartotta klinikák, intézetek, események és neves hazai és külföldi orvosok, tudósok évfordulóit, és a legkompetensebb személyeket időben emlékeztette és felkérte dolgozat írására. „Eddigi életem egyik legfőbb célja és értelme a magyar szellemi élet itthon és külföldön élő kiválóságainak minél szélesebb körű megismerése...” írja a Szabó Zoltán dokumentumok első oldalán. „Szeretném hinni, hogy ezáltal jobban megbecsüljük múltunkat. Az orvosit az orvostörténet oktatásával”.

Tudományos munkásságát az Egyetem PhD. és habilitációs fokozattal, kitüntetésekkel ismerte el. 80. születésnapján ünnepi tudományos ülésen méltatták érdemeit a Debreceni Akadémiai Bizottság székházában (2010. június 18).

Tisztelt ünneplő közönség!

Árpád váratlanul, ereje és lexikális tudása teljében veszítette el munkaképességét és hiábavaló volt a sok aggodalom és segítőkészség, itt hagyott bennünket. Úgy távozott, hogy mindig tükörbe nézhetett.

Sok-sok barát, tanítvány, s a Debreceni Orvos- és Egészségtudományi Centrum vezetői, professzorai, oktatói nevében hajtok fejet önzetlen barátként. Hiszem, hogy az utókor évtizedeken át őrzi majd emlékét, nem feledkezik meg értékes munkásságáról, 500-nál több publikációjáról, húsznál több könyvéről, öt verseskötetéről, a hazai és nemzetközi orvostörténelem kiváló művelőjéről.

Lampé László